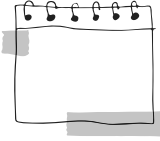

Bölüm IX

Engelli Sağlığı ve Halk Sağlığı Hemşireliği Yaklaşımları

Gönül GÖKÇAY¹
Eda ERSARİ ŞEN²

Öğrenim Hedefleri

- Engellilik tanımlanabilir.
- Engelliliğin Türkiye’de ve dünyadaki durumu hakkında bilgi sahibi olunabilir.
- Engel türleri sayılabilir.
- Engellilik nedenleri sıralanabilir.
- Engellilerin karşılaştığı sorunlar bilinir.
- Sağlık hizmetlerinde engelliliğin durumu hakkında bilgi sahibi olunabilir.
- Sağlığı koruma alanlarına göre engelliliğin nasıl önlenileceği bilinir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi Kafkas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Anabilim Dalı, Kars, Türkiye. gokcaygonul22@gmail.com

² Hasta ve Yaşlı Hizmetleri Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, Zübeyde Hanım Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi,

11. SONUÇ

Birinci basamak sağlık hizmetleri, toplumun sağlık ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir rol oynamaktadır. Engelli bireyler de bu ihtiyaçlardan birini oluşturur ve birinci basamak sağlık hizmetleri, engelli sağlığına yönelik önemli bir görev üstlenir. Bu doğrultuda, engelli sağlığıyla ilgili literatürde birinci basamak sağlık hizmetleri de sıkça ele alınmaktadır.

Engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişimi, birinci basamak sağlık hizmetlerinin önemli bir konusudur. Bu konuda yapılan çalışmalar, engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişiminde karşılaştıkları engelleri ve bunların nasıl aşılabileceğini ele almaktadır. Ayrıca, birinci basamak sağlık hizmetleri tarafından sunulan sağlık hizmetlerinin engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygunluğu da önemli bir konudur.

Birinci basamak sağlık hizmetleri aynı zamanda engelli bireylerin sağlık sorunlarının tespitinde ve yönetiminde de önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle kronik hastalıklar gibi uzun süreli tedavi gerektiren sağlık sorunları, birinci basamak sağlık hizmetleri tarafından yönetilir. Engelli bireylerin de kronik hastalıklara daha yatkın olduğu düşünöldüğünde, birinci basamak sağlık hizmetleri engelli sağlığı için hayati bir önem taşır.

Sonuç olarak, birinci basamak sağlık hizmetleri engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişiminde, sağlık sorunlarının tespitinde ve yönetiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bu doğrultuda, birinci basamak sağlık hizmetlerinin engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygun olarak geliştirilmesi ve sağlanması, engelli bireylerin yaşam kalitesinin artırılmasına katkı sağlar.

KAYNAKLAR

- Agaziarati, A., Aşori, M., Norouzi, G., Hallahan, D.P. (2023). Mindful parenting: attachment of deaf children and resilience in their mothers get access arrow. *The Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, enad006, <https://doi.org/10.1093/deafed/enad006>.
- Akgöl, M. (2022) Türkiye’de engelli istihdam politikaları ve işkur’un rolü: Karaman ilinde bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi.
- Arıkan, S., & Ayyıldız, E. (2018). Engelli Bireylerin Destekli İstihdamı, İstanbul.
- Ayyıldız, N., & Ulupınar, S. (2019). Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Hemşirelerin Engelli Bireylere Yönelik Sağlık Eğitimi Etkinlikleri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6(1), 51-61.
- Bilgin, S. (2016). Engellilik ve sağlık. Erci, B. (Ed.) *Halk sağlığı hemşireliği*. (ss. 364-365) Anadolu Nobel Tıp Kitapevleri.
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirisi (2023). <https://inhak.adalet.gov.tr> Erişim tarihi: 16.02.2023.

- Brown, R. L. (2017). Understanding the influence of stigma and discrimination for the functional limitation severity–psychological distress relationship: A stress and coping perspective. *Social Science Research*, 62, 150-160.
- Çaynak, S. (2021) Tidal modele dayalı psikiyatri hemşireliği yaklaşımının bedensel engelli yetişkin bireylerde hayatın anlamı ve baş etme düzeyine etkisi: Bir eylem araştırması. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi.
- Demiralay, Ş. & Keser, İ. (2022). The effect of pet therapy on the stress and social anxiety levels of disabled children: A randomized controlled trial. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 48, 101574. <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2022.101574>.
- Dünya Sağlık Örgütü, DSÖ-WHO, Rehabilitasyon (2023). <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/rehabilitation> Erişim tarihi: 11.03.2023.
- Dünya Sağlık Örgütü, DSÖ-WHO, World Report on Disability, (2011). <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44575> Erişim tarihi: 14.02.2023.
- EYGM, İstatistik Bülteni, (2022). https://www.aile.gov.tr/media/120191/eyhgm_istatistik_bulteni_eylul2022.pdf Erişim tarihi: 16.02.2023.
- Emlek Sert, Z. (2021). Engellilik ve sağlık. Erkin, Ö., Kalkım, A., Göl, İ. (Ed), Halk sağlığı hemşireliği (s. 604-625).
- Fariq, F. I. M., Hamzah, N. A., Ahmad, N. S., & Ariffin, N. S. I. (2023). Effects of 6-week Circuit Training on Anaerobic Performance and Simple Reaction Time in Individuals with Intellectual Disability (ID) in Kelantan State. *Jurnal Sains Kesihatan Malaysia*, 21(1), 95-104.
- Ghazawy, E. R., Mohammed, E. S., Mahfouz, E. M., & Abdelrehim, M. G. (2020). Determinants of caregiver burden of persons with disabilities in a rural district in Egypt. *BMC Public Health*, 20(1), 1-10.
- Gökçay, G., & Çevirme, A. (2022). Eğitim ve progresif gevşeme egzersizleri temelli bir uygulamanın zihinsel engelli bireylerin bakım vericilerinin yaşam kalitesi, algıladıkları stres ve başa çıkma yolları üzerine etkisi: Randomize kontrollü çalışma protokolü. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(3), 993-1018.
- Gündoğdu, G. (2022) 10-19 yaş arası engelli çocukların cinsel sağlığına yönelik ebeveynlerine verilen sağlık eğitiminin etkinliğinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, HSGM, (2023). <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/birimler.html>. Erişim tarihi: 10.03.2023.
- Kara, B. (2016). Türkiye’de engelli bireylerin yasal hakları ve uygulamadaki yeri. *International Journal of Social Science*, 48, 249-260.
- Kim, H. H., Choi, B. S., & Sung, J. E. (2022). Effects of a Horticultural Therapy Program for Patients with Mental Illness. *Journal of Korean Academy of psychiatric and Mental Health Nursing*, 31(2), 219-229.
- Küçükali, A. (2014). Engellilere uygulanan sosyal politikaların değerlendirilmesi: Atatürk Üniversitesi örneği. *Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 59-86.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Engelli Bakım Hizmetleri, Ankara, 2013, s: 5.
- Mills, W. R., Huffman, M. M., Roosa, J., Pitzen, K., Boyd, R., Schraer, B., & Poltavski, D. (2022). Provision of Home-Based Primary Care to Individuals With Intellectual and/or Developmental Disability Is Associated With a Lower Hospitalization Rate Than a Traditional Primary Care Model. *Journal of the American Medical Directors Association*, 23(10), 1653-e15.

- Orhan, S., & Özkan, E. (2020). Engelli kadın olmak. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 1-19.
- Ören, E. D. T., Dereli, F., & Sarı, H. Y. (2021). Engelli bireylerin sağlık hizmetine ve bakıma erişimi ile ilgili yaşadıkları sorunlar. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(3), 185-192.
- Özürlülerin Sorun ve Beklentilerinin Araştırılması (2010). <https://www.aile.gov.tr/media/5602/ozurlulerin-sorun-ve-beklentileri-arastirmasi-2010.pdf> Erişim tarihi: 17.02.2023.
- Rahmatnejad, N., Jannati, Y., Pour, R. A. M., Lolaty, H. A. (2022). Effect of self-care training based on acceptance and commitment therapy on perceived stigma and burden of care in caregivers of patients with schizophrenia: a randomized controlled trial. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*, Volume 32, Issue 208.
- Shivani Kalra, Triza Jiwan, Gagandeep Singh, Parshotam L Gautam, Amit Bansal, A Comparison of the Quality of Life of People With Epilepsy Receiving Home-Based and Clinic-Based Epilepsy Care Using the European Quality of Life Five-Dimension Three-Level (EQ-5D-3L) Scale, *Cureus*, 10.7759/cureus.35045, (2023). <https://doi.org/10.1002/epi4.12659>.
- Sözlük (2023). <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 15.02.2023.
- Şen, G. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde engelli çocukların fonksiyonelliği ile ebeveynlerin etkilenmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi.
- Topal, S. (2021). Fiziksel engelli annelerin çocuklarının bakımı ile ilgili deneyimleri ve hemşirelerden beklentileri, Sakarya Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Sakarya.
- Walji, S., Carroll, J. C., & Haber, C. (2021). Experiences of patients with a disability in receiving primary health care: Using experience-based design for quality improvement. *Canadian Family Physician*, 67(7), 517-524.